

کاربرد سلاح های شیمیایی و میکروبی توسط نیروهای عراق علیه ایران اسلامی*

مقدمه

سابقه استفاده از مواد شیمیایی در جنگ‌ها به جنگ جهانی اول و ماقبل آن می‌رسد. در آن زمان هر کدام از دو طرف متخاصم وقتی خود را در آستانه شکست می‌دید، به هیچ یک از ارزش‌های انسانی پایبند نبوده و به این عمل غیر انسانی دست می‌زد. در طول هشت سال دفاع مقدس نیز از همان اوان جنگ رژیم بعث عراق و در رأس آن صدام، وقتی با رشادت‌های بی‌نظیر رزمندگان اسلام خود را در معرض شکست‌های سنگین می‌دید، بارها و بارها به این عمل شنیع و غیرانسانی دست زد تا شاید با استفاده از این حربه بتواند بر دل‌آوری و شجاعت سربازان ایران زمین غلبه کند. در خلال این جنایت‌ها دولت جمهوری اسلامی ایران به دفعات مختلف به سازمان ملل و به سازمان دفاع از حقوق بشر و نیز سایر سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف شکایت کرد و با ارائه اسناد و مدارک معتبر (که همانا اجساد تاول زده و مجروحان شیمیایی بود) خواستار احقاق حق و دفاع از حقوق اولیه و انسانی خود شد ولی تنها عکس‌العملی که از سوی آنها مشاهده شد، محکومیت‌های بیهوده‌ای بود که هیچ‌گاه به مرحله عمل نرسید.

حالا پس از این سال‌های پرافتخار ولی پر درد، تنها این جانبازان و مجروحان شیمیایی ما هستند که در گوشه منازل خود و یا آسایشگاه‌ها زندگی پر رنجی را متحمل می‌باشند که گاهی اوقات نیز شاهد پرکشیدن یکی از این کبوتران خونین بال هستیم که بی‌صبرانه به دیار باقی می‌شتابند.

گزارشی که به پیوست مشاهده می‌کنید بیانگر گوشه‌ای از جنایات و مصائبی است که ناجوان مردانه بر رزمندگان با ایمان و غیور ما تحمیل گردیده، تا هم گردآوری مطالبی از این دست بوده و هم به روشن‌تر شدن اذهان عمومی کمک نماید.

* . به قلم سرتیپ ۲ ستاد حسین مبارکی

۱- گزارشهای واصله

هنگامیکه پرونده ارتش عراق را در باب استفاده از سلاحهای شیمیایی ورق می‌زنیم به خبری بر می‌خوریم از روزنامه ساندی تایمز مورخه ۵۳/۲/۸ (۲۸ آوریل ۱۹۷۴) بدین مضمون: «گوین رابرتز روزنامه نگار انگلیسی به نقل از مأموران اطلاعاتی کردها اعلام می‌دارد عراق در حملات خود از گازهای سمی استفاده می‌کند کردها می‌گویند که این گازها در اردوگاه نظامی تاجی در غرب بغداد در کرکوک و موصل انبار شده است.»

- شش سال و اندی بعد دولت ج.ا.ا در نخستین ماههای آغازین جنگ تحمیلی طی اعلامیه‌ای به سازمانهای بین‌المللی مسئول هشدار داد مبنی بر اینکه:

«دولت جمهوری اسلامی ایران این جنایت را مقدمه استفاده ارتش عراق از سلاحهای شیمیایی و بیولوژیک قلم داد می‌کند که در طول دهه هفتاد ارتش عراق به تهیه انواع آن اقدام کرده است.»

۲- اولین حمله شیمیایی

سابقه اولین حمله ثبت شده شیمیایی عراق به اولین جنگ یعنی ۵۹/۱۰/۲۳ (۱۳ ژانویه ۱۹۸۱) باز می‌گردد که در منطقه‌ای بین هلاله و نی‌خزر در ۵۰ کیلومتری غرب ایلام، با گلوله شیمیایی نیروهای ایرانی را مورد حمله قرار داد و تعدادی مصدوم شدند.

لیست استفاده ارتش متجاوز عراق از سلاحهای شیمیایی، میکروبی

- ۱) اولین گزارش واصله در آخرین روزهای مهرماه ۱۳۵۹
- ۲) در دیماه ۱۳۵۹ در منطقه ایلام
- ۳) همزمان گاز اعصاب در منطقه اهواز، دزفول (گزارش فارین ریپورت چاپ لندن)
- ۴) در عملیات رمضان
- ۵) در عملیات والفجر ۲
- ۶) در عملیات والفجر ۴
- ۷) اعترافات دو خلبان اسیر در ۶۲/۹/۱۲ مبنی بر استفاده از مهمات شیمیایی (سرگرد ریاض یعقوب و ستوان یکم ثامر حمید)

۸) عملیات خیبر ۱۴ مورد بمباران شیمیایی در منطقه جزایر مجنون که فقط در ۶۲/۱۲/۸، ۱۱۰۰ نفر مصدوم شدند به وسیله سوخوی ۲۲ نیز منطقه حاجی عمران بمباران شیمیایی گردید.

۹) همزمان منطقه مهران به وسیله هواپیما و توپخانه بمباران شیمیایی شد. ۱۰) در عملیات بدر منطقه ۵۰ نوبت بمباران گردید و علاوه بر خردل و اعصاب برای اولین بار عامل سیانور و خون مورد استفاده قرار گرفت.

۱۱) همزمان نیروهای مستقر در پادگان حمید بمباران شیمیایی شدند که بیش از ۱۰۰۰ نفر مجروح و مصدوم شیمیایی حاصل آن بود.

۱۲) عملیات والفجر ۸، هشت مورد ثبت شده که یک انبار مهمات شیمیایی دشمن بعثی به وسیله نیروهای ایران هدف قرار گرفت و برای اولین بار عراقی‌ها به اثرات این گازهای مخرب پی‌بردند.

۱۳) عملیات کربلای ۵ در منطقه شلمجه، ده مورد حملات هوایی و پنج مورد توپخانه‌ای شیمیایی بر علیه نیروهای ایرانی مورد استفاده قرار گرفته است.

۱۴) از ۱۸ دی ۶۵ تا اواخر اسفندماه ۶۵ مورد بمباران شیمیایی ثبت گردیده است.

۱۵) همزمان حمله شیمیایی به شهرهای بانه و خرمشهر در این زمان اتفاق افتاده است.

۱۶) در مورخه ۶۶/۴/۷ چهار نقطه شهر سردشت بمباران شد و نتیجه آن شهادت ۱۳۰ تن و مجروحیت ۸۰۰۰ تن غیرنظامی بود (پروسه روستاها و رسیدن به شهرهای کردنشین در این زمان کلید می‌خورد)

۱۷) حدود ۵۰ روستای کردنشین شمال عراق مورد بمباران هوایی شیمیایی قرار گرفت و در تاریخ ۶ مرداد ۱۳۶۶ از سوی مبارزین کرد عراقی لیست شهداء و محل شهادت طی بیانیه‌ای در سوئد منتشر گردید. (به وسیله اکراد مقیم استکهلم)

۱۸) عملیات والفجر ۱۰ آزادسازی استان سلیمانیه و در رأس آن شهر حلبچه.

۱۹) شهر حلبچه در ۲۰ نوبت طی روزهای ۲۶، ۲۷ و ۲۸ اسفند ۶۶ با یکی از مخوفترین گازهای سمی به نام سیانید هیدروژن بمباران گردید که حاصل آن ۵۰۰۰ تن کشته و

۷۰۰۰ تن مصدوم که این جنایت را به عنوان بزرگترین فاجعه قرن و هم ردیف قتل عامهای عمومی مردم بی‌گناه در هیروشیما و ناکازاکی مطرح می‌شود.

۳- بررسی آماری موضوع:

آمار حملات : آمار حملات شیمیایی با حدود ۱۰ حمله در سال آغازین جنگ شروع و به رقمی در حدود ۴۵ حمله در سال ۶۷ می‌رسد.

آمار شهداء و مصدومین : با رقم صفر در اواخر سال ۱۳۵۹ آغاز و به رقمی بالغ بر ۱۲۰۰۰ نفر در سال ۱۳۶۶ افزایش می‌یابد.

آمار نوع وسیله آتشیاری : ۶۶/۶٪ حملات با استفاده از هواپیما و ۳۳/۳٪ با استفاده از توپخانه و خمپاره‌انداز انجام پذیرفته است.

آمار موارد مورد استفاده : خردل - خون - سیانید - فسفری - خفه کننده - تهوع آور - نیتروژن موستارد - سارین - تابون - سیانور - سیانید هیدروژن که البته بعضی از اینها هم خانواده هستند.

۴- منابع شیمیایی عراق

عراق در پایان جنگ کویت اعلام داشت که ۱۲۰۰۰ تن مهمات شیمیایی و ۶۵۰ تن مواد خام شیمیایی در اختیار دارد، ولی گروه بازرسان سازمان ملل ۴۶۰۰۰ تن مهمات شیمیایی ۳۰۰۰ تن مواد خام شیمیایی را پیدا کردند.
در گزارش دیگر مشاهده می‌کنیم :

به نقل از ساندی تایمز : عراق هواپیمای بدون خلبانی را که قادر به حمل مواد میکروبی به میزان یک تن و پرتاب آن می‌باشد تولید نموده است. این هواپیما مجهز به رایانه، دوربین و سیستم کنترل از راه دور بوده و انهدام آن توسط موشک مشکل است. (هواپیمای ۲۹ - ال (آموزشی)) ضمن اینکه صنایع نظامی عراق موفق به ایجاد تغییراتی در سیستم هواپیماهای یک موتوره سمپاشی لهستانی به نام M - ۱۸ و تبدیل آن به هواپیمای بدون سرنشین شده است. این نوع هواپیما می‌تواند بین ۴۰۰ تا ۲۲۰۰ کیلوگرم مواد شیمیایی را حمل کند.

- یک شرکت انگلیسی در دهه هشتاد به عراق نزدیک به ۱۰ تن محیط کشت میکروب فروخته بود که به نظر نمی‌رسد که مورد نیاز فعالیتهای غیر نظامی باشد.

- ولی با این حال سازمان ملل فقط ۲۵ گوله و ۱۷۵ بمب میکروبی را توانسته شمارش کند.

- مجتمع سلمان پاک در ۳۰ کیلومتری بغداد و مجتمع الحکم مورد بازرسی قرار گرفت و مشخص گردید که محل برنامه‌های میکروبی عراق در این مکان است و به خصوص روی باکتری سیاه زخم فعالیت می‌کند. (تأسیسات بسیار پیچیده‌ای طراحی گردیده بود)

- نشریه فرانسوی فیگارو در یک گزارش اعلام نمود: فرانسه و آمریکا در دهه ۸۰ میلادی از تأمین کنندگان عمده باکتری مرگبار سیاه زخم برای دولت عراق بودند. در حالیکه شرکتهای اروپایی دستگاههای تخمیر کننده ویژه‌ای را برای رشد میکروبها در اختیار دولت عراق می‌گذاشتند.

ریموند زیلینسکی یکی از کارشناسان مسائل میکروبی به فیگارو می‌گوید: حتی انسیتو پاستور فرانسه در دهه ۱۹۸۰ به عراق در تجهیز توان میکروبی کمک کرده است.

مراکز تحقیقاتی مانند پورتون داون در سالیس بوری انگلستان هاگهای مورد استفاده در تولید بمبهای حاوی میکروب سیاه زخم را برای عراق ارسال کرده است.

در همین روزنامه: شرکتهای اتریشی، سویسی، سوئدی، هلندی نیز دستگاههای تخمیری که قادر به پرورش میکروب هستند را در اختیار عراق قرار داده‌اند و این کشور با قابلیت بالایی به این تکنولوژی تجهیز گردیده است.

در عین حال تعداد ۳۹ کشور بر اساس مدارک موجود در کتاب سوداگری مرگ نوشته کنت تیمرمن در تجهیز عراق به این سلاحها سهم به سزایی داشته‌اند.

۵- قطعنامه‌های تصویب شده علیه کاربرد سلاحهای شیمیایی

- مهمترین سند پروتکل مورخه ۱۷ ژوئن ۱۹۲۵ ژنو تحت عنوان پروتکل ممنوعیت استفاده از گازهای خفه کننده و مسموم کننده‌ها یا دیگر گازها و مواد میکروبی در جنگ است. (لازم به یادآوری است که ۱۴۰ کشور عضو و ایران در تاریخ ۹/ تیر/۱۳۰۸ به این پروتکل پیوسته است.)

- علاوه بر این اعلامیه بروکسل نیز مکمل می‌باشد.

- اعلامیه‌های کنفرانسهای صلح لاهه

- ماده ۵ عهدنامه واشنگتن

- ماده ۶ اساسنامه دادگاه نورنبرگ که جنایات جنگی را تعریف کرده است.

- طرح ممنوعیت استفاده از سلاحهای شیمیایی در دستور کار سازمان ملل متحد در

سال ۱۹۶۱ در کمیسیون خلع سلاح قرار گرفت که سرانجام به کنواسیون ۱۹۷۲ منجر شد

که ممنوعیت تولید، تکمیل، ذخیره‌سازی و انهدام را خواستار می‌باشد.

- این کنواسیون یک مقدمه + ۲۴ ماده + ۳ متن پیوست دارد و دبیر کل سازمان ملل

دبیر این کنواسیون است و در پایان اجلاس ۴۷ مجمع عمومی سازمان ملل به اتفاق آراء

تصویب شد. (JUNE ۱۹۹۲)

۶- واکنش ایران و سایر سازمانها در قبال عراق

۱- عملیات خیبر (اسفند ۶۲) در منطقه طلابه و جزایر مجنون کاربرد وسیع و بی‌سابقه

این سلاح مشاهده گردید. بلافاصله ایران درخواست اعزام هیئت کارشناسی از سازمان ملل را

اقدام نمود و پس از بررسی های دقیق نتیجه بدین شرح منتشر شد:

سلاحهای شیمیایی از طریق بمباران هوایی مورد استفاده قرار گرفته - گاز خردل و

گاز مخرب اعصاب (TABOON) پرفسور هندریکس، سم شناس برجسته بلژیکی اعلام کرد که

مجروحان بر اثر گاز خردل - مایکوتکسین - زهرهای قارچی مجروح شده‌اند. بیماران به

بلژیک - آلمان - انگلستان اعزام شدند. گاز ایپریت نیز تأیید شد. متأسفانه موضع‌گیری

نادرست سازمان ملل باعث تحریک بیشتر عراق شد.

۲- عراق در عملیات والفجر ۸ در منطقه فو ۶۴/۱۱/۲۰ بار دیگر به سلاحهای شیمیایی

متوسل گردید.

شکایت ایران و انکار عراق و حتی تهمت استفاده ایران منجر به قطعنامه ۵۸۲ شد که

ضعیف تر از اقدامات قبل بود ولی با تلاشهای ایران شورای امنیت براساس گزارش کارشناسی

بیانیه‌ای صادر کرد که برای اولین بار در مورخه (۲۱ مارس ۱۹۸۶) از عراق به عنوان بکار برنده سلاح‌های شیمیایی نامبرده شد و لیکن اقدامی عملی انجام ندادند.

۳- در فروردین ۱۳۶۶ در غرب و جنوب در مقیاس وسیع استفاده کرد و این بیانیه شورا اشاره به مصدوم شدن غیرنظامیان اشاره می‌کند.

در تاریخ ۱۴ می ۱۹۸۷ بیانیه دیگر صادر شد و قویاً استفاده عراق از سلاح مذکور را محکوم کرد.

البته قبل از صدور این بیانیه نماینده جمهوری اسلامی ایران - ۱۸ حلقه نوار ویدیویی مستند مبنی بر افزایش اثرات مخرب سلاح‌های شیمیایی و حامیان عراق در تهیه آنها را که برنامه پانورامای تلویزیون BBC انگلستان با عنوان (اسرار سامره) تهیه کرده بود را در اختیار شورا گذاشت.

۴- در تاریخ ۱۷ و ۱۹ مارس ۱۹۸۸ جمهوری اسلامی ایران با ارسال ۴ نامه به سازمان ملل اعلام کرد که غیرنظامیان کرد شهر حلبچه و همچنین در اطراف شهر مریوان مورد اصابت اثرات سلاح‌های مذکور قرار گرفتند.

۵- دکتر دومینگوئز و تیم همراه از باختران و دو روستا در کردستان بازدید به عمل آوردند و این نتایج به دست آمد ۲۸ تا ۳۱ مارس تأیید گاز خردل و استیلوکولین استریس علیه غیرنظامیان و با ارائه پیش‌نویس توسط آلمان و ایتالیا و ژاپن قطعنامه ۶۱۲ صادر گردید.

۶- در تاریخ ۱۷ و ۱۸ می ۱۹۸۸ در چند دهکده در غرب و جنوب ایران این سلاح به کار گرفته شد منطقه حمید مورد بازدید قرار گرفت (خاک آلوده و قطعات سلاح‌های به جا مانده تأیید شد).

۷- هشتم اوت ۱۹۸۸ در منطقه مجاور اوشنویه (منطقه شیخ عثمان) مورد حمله قرار گرفت. و در ۲۶ اوت ۱۹۸۸ با پیش‌نویس آلمان و ایتالیا و ژاپن و انگلستان قطعنامه ۶۲۰ به تصویب رسید.

۷- نتایج حاصله از این قطعنامه‌ها :

۱- سلاح‌های شیمیایی جدای از جنگ مورد بررسی قرار گرفت.

۲- نتیجه پذیرش ۵۹۸ قطعنامه ۶۲۰ بود.

۳- ایران به عنوان قربانی این سلاح‌ها پذیرفته شد.

۴- شورا رسالت خود را دیر هنگام انجام داد ولی به قیمت قربانی شدن هزاران انسان مظلوم و بی‌گناه.

۸- بازتاب حملات شیمیایی حلبچه در رسانه‌های خارجی :

در منطقه حلبچه حملات هوایی با بمبهای خوشه‌ای گاز خردل و سیانور که باعث مرگ ۵۰۰۰ نفر زن و کودک و افراد سالخورده گردید.

ابتدا رسانه‌ها بسیار گذرا و سطحی از کنار قضیه عبور کردند مانند یوگوسلاوی و دیگر کشورهای بلوک شرق و تأمین‌کنندگان این سلاحها از طرفی پخش تصاویر هولناک از فاجعه باعث شد که دیگران تحت تأثیر قرار گرفتند و بسیار آرام و مودبانه رسانه‌ها وارد معرکه شدند.

۱- سخنگوی کاخ سفید «تصاویری که از قربانیان کرد به چاپ رسید ثابت می‌کند که چرا تلاش می‌شود استفاده از سلاحها ممنوع شود»

۲- روزنامه ایندپندنت اعلام کرد : به رقم منع فروش مواد شیمیایی برای مقاصد نظامی شرکتهای بریتانیا، آلمان غربی، هلند، اتریش، بلژیک و ایتالیا از قرار معلوم به طرحهای ساخت سلاحهای شیمیایی عراق کمک کردند.

۳- اعزام خبرنگاران به ایران و بازدید از محل باعث گزارش گاردین چاپ لندن : «هیچ جراحتهی، خونی و اثری از انفجار روی اجساد دیده نمی‌شود، اجساد دهها مرد، زن، کودک، دام و حیوانات دست‌آموز منازل و خیابانهای خاکی این بخش دور افتاده و مورد بی‌مهری قرار گرفته در کردستان عراق تحت اشغال ایران را پوشانده‌اند. پوست این اجساد به طرز عجیبی تغییر رنگ داده چشم‌هایشان باز و خیره، چرک خاکستری رنگی از دهانهایشان بیرون زده و انگشتانشان هنوز به طرز عجیبی کج و کوله است»

۴- نیویورک تایمز «وسیله مرگ همه آنها تنها با یک هواپیمای جنگی که تقریباً با اطمینان می‌توان گفت هواپیمای عراقی بوده است که به این شهر کردنشین عراق رسیده،

هواپیمایی که بمبهای آن به رنگ زرد روشن در سراسر حلبچه ایجاد کرد این عمل از هر حیث و به هر مفهوم یک جنایت جنگی است»

۵- تایمز مالی چاپ لندن نیز حملات شیمیایی عراق را وحشت‌آور خواند و از دبیر کل سازمان ملل خواست گروهی از کارشناسان را برای بررسی این فاجعه به منطقه اعزام کند.

۶- گزارش خبرگزاری عراق به نقل از شورای فرماندهی عراق اعلام کرد :
عراق هر آنچه اسلحه دارد در جهت دفاع از خود و در راه تحقق بخشیدن به صلح عادلانه بکار می‌برد!!!

۷- اظهار نگرانی چین و مارگات تاچر نخست وزیر انگلیس جای تأمل دارد و همچنین مصدومین کرد اعزامی به آمریکا در معرض دید جهانیان قرار گرفتند.

۸- لس آنجلس تایمز: «تا زمانیکه تنها ایرانیان قربانی حملات شیمیایی عراق بودند چه در سازمان ملل و چه در پایتختهای کشورهای بزرگ جهان عزم و اراده سیاسی کافی برای محکوم کردن اینگونه عملیات وجود نداشت اما این بار شهروندان کرد عراقی بومیهای غیر عرب آن کشورند که قربانی گازهای سمی عراق شده‌اند از این رو واکنش رسانه‌های جمعی غرب به ویژه اروپا شدیدتر بوده است»

حال با توجه به وضعیت ایجاد شده و در همین راستا امکان استفاده از موشکهای با کلاهک شیمیایی و میکروبی بر علیه شهرهای ایران و غیرنظامیان، لزوم نگرشی نو به جنگ را ایجاب می‌کرد.

۹- محیط زیست

بر اساس محاسبات و مطالعات علمی ثابت گردیده است که برای تشکیل مجدد یک سانتیمتر مکعب خاک ۱۰۰ الی ۴۰۰ سال زمان لازم است رژیم عراق از سوی دیگر با بکارگیری بمبهای شیمیایی خسارات جبران ناپذیری به محیط زیست ایران وارد کرده است. به اعتقاد سم‌شناسان دنیا اثرات سوء سلاحهای شیمیایی به مدت ۲۰ تا ۳۰ سال در خاک

باقی می ماند که کلیه حیات جانداران را مختل می سازد و حتی اگر انسان با این نوع خاک در تماس باشد اثرات تاول زائی و سمی در سطح بدن پدیدار می شود.

- کشور ما بارها از سوی عراق بمباران شیمیایی و میکروبی شده است به عنوان نمونه فقط در یک روز نود هزار لیتر بمب شیمیایی (با احتساب روزی ۲۵۰ سورتی پرواز، هر پرواز شامل چهار فروند بمب ۶۰ لیتری به اضافه پرتاب ۱۰۰۰۰ گلوله که هر گلوله محتوی سه لیتر مواد شیمیایی) توسط رژیم عراق در جبهه های جنگ و شهرهای مرزی علیه مردم و رزمندگان ایرانی به کار گرفته شد.

- بر هیچکس پوشیده نیست که این مواد شیمیایی علاوه بر مخاطرات جانی که مشهود است، در خاک رسوب کرده و سفره های آب های زیر زمینی را آلوده می سازد و از طریق پرندهگان مهاجر نیز به سایر نقاط دنیا منتقل می شود.

و در پایان می توان گفت که فقط آسیب دیدگی شیمیایی و میکروبی رزمندگان ایرانی بود که توانست اهمیت موضوع و عمق فاجعه را به جهانیان گوشزد کند.